

## ראש השנה\*

תוס' (וכן ברא"ש ור"ן) פי', תקיעות וברכות מעכבות זו את זו, היינו ש' התקיעות מעכבות זו את זו והברכות מעכבות זו את זו, כשמברך מלכיות זכרונות ושופרות מברך שלשתן או לא יברך כלל, וכן תקיעות שברים תרועות אי בקי בשלשתן יתקע ואם לאו לא יתקע" – אבל אין הברכות מעכבות התקיעות, וכן התקיעות אינן מעכבות את הברכות.

[ועד' פליגי הרמב"ם והראב"ד, ש' הרמב"ם כ' להדיא ש' התקיעות אינן מעכבות את הברכות והברכות אינן מעכבות את התקיעות", והראב"ד השיג ד"ש של ר"ה מעכבות זו את זו", וכוונתו כדעת רש"י, שהברכות מעכבות לתקיעות והתקיעות לברכות<sup>[1]</sup>].

ובפשטות נראה שפלוגתא זו תלוי' בפירוש המשך דברי הגמ' (הטעם על דין זה) "מ"ט כו' אמרו לפני . . . מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כו' זכרונות כו' ובמה בשופר".

דהנה בפירוש סיום המאמר, ובמה

א. איתא במס' ר"ה (קרוב לסופה) "תנו רבנן תקיעות וברכות של ר"ה . . מעכבות, מאי טעמא אמר רבה אמר הקב"ה אמרו לפני בר"ה מלכיות זכרונות ושופרות, מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיבא לפני זכרוני כם לטובה, ובמה בשופר".

ופליגי רש"י ותוס' בפירוש דברי הברייתא, "תקיעות וברכות . . מעכבות": מפרש"י שכתב, "אם בירך ולא תקע", משמע, שהתקיעות מעכבות הברכות וכן הברכות מעכבות התקיעות: אבל ה-

(1) סיום מס' ר"ה.

(1) לד, ב.

(2) ברייתא, הובאה גם לעיל במס' ר"ה טז, סע"א (וראה גם תוספתא ר"ה פ"א, יא. ספרי בהעלותך י', י). – ובהגהות חשק שלמה לר"ה שם (טז, א) תמה דשם היא ברייתא וכאן היא מימרא דרבה (ומסיים: ודוחק לומר שרבה לא שמיע לי' ברייתא זו). ולכאורה יש לומר, שהחידוש בדברי רבה הוא רק שזהו טעם להדין דמעכבות זא"ז (ואולי י"ל שאז הול"ל, "אמר רבה, כדתניא כו' וכיו"ב. ובריי"ף (ורא"ש. וכן בריטב"א, הובא בהערה 17) הגירסא, "כדרבא, דאמר רבא א"ל הקב"ה כו'").

(3) שם (לד, ב) ד"ה תקיעות.

(4) וכן מובא בתוספתא מנחות (פ"ו, ו) – ראה חסדי דוד ומצפה שמואל לתוספתא שם (וראה מנחת יבוכרים שם). צפעי"נ על הרמב"ם הל' שופר ספ"ג.

(5) שם לג, ב ד"ה שיעור.

(6) ר"ה פ"ד ס"ד.

(7) לריי"ף ר"ה שם (וכן בחי' הר"ן שם). – וכ"ה בר"ה ר"ה שם. ריי"ף שם לפני"ז – לד, א. רשב"א וריטב"א שם.

(8) הל' שופר ספ"ג. וכן נפסק להלכה בטור ורמ"א או"ח סתקצ"ג ס"ב. שו"ע אדה"ש שם ס"ד.

(9) לח"מ שם. ועוד.

(10) וראה ביישוב קושיות התוס' (ורא"ש ור"ן) הנ"ל על דעת רש"י – חסדי דוד לתוספתא מנחות שם. ערוך לנר לר"ה שם (לד, ב). צפעי"נ על ה' רמב"ם שם. ועוד.

(\*) אבל להעיר, שבתוספתא לפנינו לא הובא הסיום. ובמה בשופר" (וראה ריא"ז שבהערה 40) [והברייתא דספרי בהעלותך שם היא בסגנון שונה, שבה מבאר הסדר דמלכיות זכרונות ושופרות. ע"ש] – וראה לקמן בפנים שלדעת רש"י עיקר כוונת רבה (לענין ברכות ותקיעות מעכבות זא"ז) היא לסיום זה. ובמה בשופר".

אמירת פסוקי שופרות (שע"י אמירת פסוקי שופרות, «הזכרת תרועה»), תעלה תפלתכם».

ובזה תלוי פלוגתא הנ"ל ב"תקיעות וברכות .. מעכבות" – אם התקיעות מעכבות הברכות והברכות התקיעות או שהכוונה רק שהתקיעות עצמן מעכבות זא"ז וכן הברכות עצמן מעכבות זא"ז:

הטעם שרש"י (וכן הראב"ד) פ"י ש- הברכות מעכבות את התקיעות (וכן התקיעות את הברכות), הוא לפי שמפרש "ובמה בשופר" בפשטות, שקאי על תקיעת שופר<sup>16</sup> (כפירוש הא' הנ"ל), שלפירוש זה נמצא שכוונת ברייתא זו היא להדגיש (גם) החלות של הברכות בתקיעות, ש"במה" פועלת אמירת פסוקי מלכיות וזכרונות את פעולתם – "בשופר" (שלכן תוקעים בפסוקי מלכיות וזכרונות). וזהו הטעם ש"תקיעות וברכות .. מעכבות" – היינו שמעכבות זו את זו, כיון שפעולת הברכות, "ובמה" היא – "בשופר".

משא"כ התוס' (ושאר ראשונים) דס"ל שרק הברכות עצמן מעכבות זא"ז, וכן התקיעות עצמן (אבל אין הברכות מעכבות את התקיעות וכן התקיעות אינן מעכבות את הברכות), ס"ל<sup>17</sup> שגם סיום הברייתא, "ובמה בשופר" הוא טעם על אמירת פסוקי שופרות<sup>18</sup>, ונמצא שכוונת הברייתא היא רק לבאר טעם אמירת

בשופר<sup>19</sup> כ' הריטב"א ד"א, אכולהו קאי, במה ראוי להמליכו ולהזכיר זכרונכם לפני, בשופר .. והיינו דעבדינן נמי תרועה במלכיות כו". והקשה, שא"כ נמצא ש"עדיין לא נתן טעם לפסוקי שופרות", ומתיר בשני אופנים: (א) "דלא צריך (ליתן טעם על פסוקי שופרות) דהא פשיטא, דכיון דאיכא שופר איכא נמי פסוקי שופר". (ב) ד"ובמה בשופר" פירושו פסוקי שופרות<sup>20</sup>, ש"ברכת השופר היא ע"ש השופר, שאף כשאין לו שופר יחזיקו וקובע לו ברכה. וכך לשון התוספתא<sup>21</sup> שופרות כדי שתעלה תפלתכם בתרועה, כלומר בהזכרת תרועה" – והיינו, ש"ובמה בשופר" פירושו שע"י אמירת פסוקי שופרות עולות ה"תפלות (דמלכיות וזכרונות) לפני הקב"ה.

ונמצא, שיש שני אופנים לפרש "ובמה בשופר": לפירוש הא' הכוונה היא לבאר הטעם שתוקעים במלכיות וזכרונות<sup>22</sup> – שהטעם הוא כ' "ובמה בשופר" ("ובמה ראוי להמליכו ולהזכיר כו", בתקיעת שופר")<sup>23</sup>; ולפירוש הב' ה"ז טעם על

11) לר"ה ט, א. וראה גם ח' הרשב"א (החדש שות – נ. י. תשכ"א. ירושלים, תשמ"א) שם. ספר הפרדס לרש"י הל' ר"ה (הוצאות עהרנרייך – ע' ריז-ח. וראה הערות המו"ל לח' הרשב"א הנ"ל).

12) בריטבי"א שם, "ובמה בשופר ממש ובפסוקי שופרות" (ועד"ז כ' לקמן לד, ב – נעתק לקמן הערה 17), ומשמע שמפרש ש"ובמה בשופר" כולל ב' ענינים, טעם לתקיעה במלכיות כו', וטעם על אמירת פסוקי שופרות. ואכ"מ.

13) ר"ה פ"א (הנ"ל הערה 2). הובא גם ב' רשב"א שם.

14) ובפ"י הא' בס' הפרדס שם פ"י, אמרו לפני מלכיות וזכרונות ושופרות" – "אמרו מלכיות וזכרונות בשופרות".

15) וראה הרמב"ז במלחמות (ר"ה פ"ד – לד, א) "שהברכות מעיקרן בתקיעות תקנו אותן כדמייח" ע"ה .. אמרו לפני .. ובמה בשופר".

16) וכמפורש בספר הפרדס (לרש"י) שם. ע"ש.

17) וכמפורש בריטבי"א ר"ה שם (לד, ב) "אמר- כות קיימין .. אמאי מעכבות, ומהרי"ן כדרבא כו' כלומר שיש להם סדר לעכב כו' כדקאמר במה בשופר בשופר ממש וברכות שופר כדאמר מעיקרא אמרו לפני כו'".

18) כפשטות המשך לשון הברייתא, שמשמע ש"בא לבאר טעם אמירת פסוקי מלכיות וזכרונות ושופרות".

פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות (והקשר בין ג' סוגי ברכות אלה) – וה"ז הטעם שג' הברכות מעכבות זא"ז<sup>19</sup>.

ב. ויש לומר, שיסוד הפלוגתא – אם „ובמה בשופר“ קאי על תקיעת שופר, או שזהו טעם לאמירת פסוקי שופרות – הוא בגדר אמירת הפסוקים בכלל, שיש לבארו בשני אופנים:

(א) אמירת הפסוקים היא עצמה פועלת שימלוד הקב"ה על ישראל ויזכרם לטובה, וכפשטות ל' חז"ל „אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני כו'. זכרונות כדי שיבא לפני זכרוניכם כו'". והוא ע"ד „כל"ה העוסק בתורת כו' כאילו הקריב כו'"; או יש לומר, שהוא ע"פ המבואר בחז"ל<sup>20</sup> עה"פ<sup>21</sup> מגיד דבריו ליעקב גו', שהקב"ה מקיים (כביכול) מה שכתוב בתורתו, ואמירת פסוקי מלכיות וכו' הוי קיום „פסק דין" התורה<sup>22</sup> שצ"ל ענין המלכות וענין הזכרון.

(ב) עצם הענין ד'תמליכוני עליכם' ו'יבא לפני זכרוניכם כו' נפעל ע"י בקשת ותפלת בני – „מלוד על העולם וכו'", „זכרנו וכו'" – ואמירת פסוקי מלכיות וזכרונות היא רק להביא „ראי"י<sup>24</sup> מן התורה על ענינים אלו.

ואחד החילוקים בין שני אופנים אלו

הוא לענין פסוקי שופרות, שבזה פשוט, שעיקר הפעולה של ענין השופר אינה ע"י אמירת פסוקי שופרות, אלא ע"י תקיעת שופר.

ובמילא: לאופן הא', שאמירת פסוקי מלכיות וזכרונות היא עצמה פועלת המלכת הקב"ה ועליית זכרוננו לפניו, צריך לומר, שאמירת פסוקי שופרות היא גדר שונה (מאמירת פסוקי מלכיות וזכרונות), שאומרים אותם רק בדרך טפל לתקיעת שופר (בלשון הריטב"א הנ"ל ד'כיון דאיכא שופר איכא נמי פסוקי שופר"):

משא"כ אם גם אמירת פסוקי מלכיות וזכרונות אינה אלא להביא „ראי"י על הבקשה והתפלה ד'תמליכוני... יבא ל' פני זכרוניכם" – הרי גם אמירת פסוקי שופרות היא באותו סוג וגדר, שמביאים ראי' מן התורה על הפעולה ד'שופרות'.

ומזה בא החילוק בין שני הפירושים ב'ובמה בשופר':

לאופן הא' הנ"ל ש'אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני כו' זכרונות כדי שיבא לפני זכרוניכם כו' פירוש, שאמירת הפסוקים עצמה פועלת ענינים אלה, א"א לפרש ש'ובמה בשופר' הוא טעם על אמירת פסוקי שופרות (שהרי הפעולה דשופרות אינה ע"י אמירת פסוקי שופרות אלא ע"י התקיעה בפועל) – ולאופן זה, הסיום „ובמה בשופר" בא לפרש טעם התקיעה בעת אמירת פסוקי מלכיות וזכרונות (כנ"ל ס"א):

משא"כ אם כללות ענין אמירת הפסוקים אינו אלא להביא ראי' מן התורה על הענינים הנעשים ברה"י אזי גם „ובמה בשופר" מתפרש כטעם על אמירת פסוקי שופרות, שמביאים ראי' מן התורה על פעולת ענין השופר.

ועפ"ז, גם להפירוש ש'ובמה בשופר'

(19) ולפ"ז, טעמו של רבה הוא רק על ברכות מעכבות זא"ז ולא על תקיעות. ובר"י מלוניל (בגנזי ראשונים – ירושלים, תשכ"ג) לרה"ש: וכיון שהברכות מעכבות כו' תקיעות נמי כו'. וראה ערוך לגר ר"ה שם.

(20) מנחות בסופה.

(21) שמור"י פ"ל, ט.

(22) תהלים קמז, יט.

(23) עיין סידור עם דא"ח (רלח, ב). המשך וככה

תרל"ז פרק פב (ושם פפ"ג).

(24) ובסגנון תורת החסידות – שזהו רק לגלות

הענין – ראה לקמן בסוף השיחה ובנסמן שם.

דבפשטות אין הכוונה במ"ש „במה ראוי להמליכו", שהשופר עצמו פועל המלכת המלך, אלא שבעת ההמלכה ראוי לתקוע בשופר. ולפי' צריך ביאור לכאורה בלשון „ובמה בשופר", שמשמעו, שהשופר פועל ענינים אלו.

ומובן ע"פ שני המשלים שהובאו<sup>25</sup> על תקיעת שופר:

משל אחד מהבעש"ט ז"ל<sup>26</sup> – מ„מלך שהי' לו בן יחיד מלומד היטב שהי' חביב אצלו כבבת עינו ממש, ועלה בדעת האב ובנו שיסע למדינות אחרות ללמוד חכמות ולידע הנהגת בנ"א, אז נתן לו אביו המלך שרים ומשרתים והון רב שילך ויתור במדינות ואיי הים למען יגיע הבן למעלה יתירה יותר מכמו היותו אצל אביו בביתו. ויהי ברבות הימים וכל אשר נתן לו אביו הלך על הוצאות הדרך מהצטרכות תפנוקיו שהי' מורגל, והעיקר במה שהוסיף תאוה על תאוותיו .. עד שמכר כל אשר לו, ובין כך הלך למדינה רחוקה עד שגם אביו לא נודע שם כלל .. בצר לו, עלה בלבו לחזור למדינת אביו, אבל מחמת אריכות הזמן שכח גם לשון מדינתו, ובבואו למדינתו מה יכול לעשות מאחר שגם הלשון שכח. והתחיל לרמז להם שהוא בן מלכם .. עד שהגיע לחצר המלך והתחיל לרמז להם שהוא בן המלך ולא השגיחו עליו כלום. עד שהתחיל לצעוק בקול גדול בכדי שיכיר המלך קולו, וכשהכיר המלך קולו אמר הלא זהו קול בני צועק מתוך דוחק ונתעורר אצלו אהבת בנו וחבקו ונשקו כו'. וכך יובן

הוא טעם על אמירת פסוקי שופרות, אין צריך לדחוק שהפירוש ד„ובמה בשופר" היינו פסוקי שופרות (היפך הפירוש הפשוט דקאי על התקיעה בשופר) – אלא שענין זה ד„ובמה בשופר" (שהענינים דמלכיות וזכרונות נפעלים ע"י תקיעת שופר) הוא גופא הטעם לאמירת פסוקי שופרות, דכיון שכל עניני ר"ה נפעלים ע"י תקיעת שופר [וכנרמז גם בלשון חז"ל<sup>25</sup> „מצות היום בשופר", והיינו שתקיעת שופר היא המצוה העיקרית דכל היום, כולל כל עניני יום זה<sup>26</sup>] – לכן אומרים פסוקי שופרות, להביא רא' מן התורה על תוכן ענין השופר.

[בסגנון אחר קצת: הכוונה באמירת פסוקי שופרות, אינה סתם להביא רא' שחייבים לתקוע בשופר בר"ה, אלא על תוכן ענין השופרות, ולכן אומרת הגמ' (כטעם על אמירת פסוקי שופרות) „ובמה בשופר", שזה מדגיש מה שנפועל ע"י תקיעת שופר, שע"ז מביאים רא' מן התורה בפסוקי שופרות].

ג. ויש להוסיף ביאור בשיטת רש"י (הראב"ד) שפירשו דברכות מעכבות את התקיעות (וכן להיפך) – בהקדם פירוש הריטב"א הנ"ל ב„ובמה בשופר", במה ראוי להמליכו ולהזכיר וזכרונכם לפני – בשופר, שכן כתיב<sup>27</sup> ויתקעו העם בשופרות וימליכו את שאלו עליהם למלך, ומלכותא<sup>28</sup> דארעא כעין מלכותא דר-קיע<sup>29</sup>.

(25) משנה ר"ה כו, ב.

(26) ע"ד משנת במ"א בנוגע לפורים, שהם „ימי משתה ושמחה", שזהו תוכן כל עניני היום.

(27) וכבר העירו שצ"ע מקומו. וראה מ"א (א, לד.) לט) בנוגע לשלמה. ועוד.

(28) ברכות נח, א.

(29) ראה גם טעם הראשון של הרס"ג לתק"ש – באבודרהם במקומו.

(30) בהמשך וככה תרל"ז לאדמו"ר מהר"ש (פרק ע). – נת' בסה"מ מלוקט ח"א (ע' תכו: ע' תלד ואילך).

(31) הועתק גם בהוספות לכתר שם טוב (הוצאת קה"ת) סי' קח.

להאיש מאד, כי ידע משפטו יהי' חרוץ לרע לו ע"ד אשר חטא נגד המלך, ויפול לפני המלך ויבקש על נפשו, שקודם שיצא דבר משפטו, ימלא שאלתו בדבר א', והוא, להלביש אותו בגדים הראשונים שלו בשעה שהולך את המלך מהיער, וגם<sup>34</sup> המלך ילבוש בגדים שלבש אז. וישא לו המלך לדבר הזה. ויהי כאשר לבש המלך את בגדיו<sup>35</sup> הנ"ל והאיש את בגדיו הנ"ל, זכר המלך את גודל החסד שעשה עמו אשר החזיר אותו לבית המלוכה וישיבהו על כסא מלכותו, ויכמרו רחמיו עליו, וימצא חן וחסד לפניו, והעביר את חטאתו מלפניו, והשיבהו על כנו. ככל המשל הזה כן אנחנו בני<sup>36</sup>, בשעת מ"ת החזיר הקב"ה התורה על כל אומה ולשון ולא קב"ה לזה<sup>37</sup>, ואנחנו בני<sup>38</sup> קבלנו התורה בשמחה ועונג עד אשר קדמנו נעשה לנשמע<sup>39</sup>, וקבלנו עומ"ש ונמליכו למלך עלינו, לקיים מצותיו וחוקיו ותורתו הקדושה, ועתה פשענו ומרדנו נגדו. . . לכן אנחנו תוקעים בשופר היינו באותו הלבוש שהי' במ"ת, בכדי שיזכור שקבלנו התורה והמלכנו אותו בשופר, כמ"ש<sup>40</sup> ויהי קול השופר. . . וע"י זכרון זכות זה מוחל לנו על כל עוונותינו, ויכתבנו לחיים טובים לאלתר כו".

ויש לומר, שהתוכן דב' משלים הנ"ל הוא בהתאם לב' הענינים ד"מלכויות" ו"זכרונות":

במשל הראשון מודגשת פעולתו של בן המלך, ששב וצועק בקול פשוט ומקבל על עצמו עול מלכותו ית' – שזהו ע"י "תמליכוני עליכם": ואילו במשל

הנמשל למעלה, שנש"י נק' בנים ל- מקום. . . והוריד הנשמה בגוף, שזהו כמשל בן המלך שהלך בדרך רחוקה בכדי להתלמד, היינו שע"י מצות ומע"ט ע"י מתעלים הנשמות בעליו יותר נעלה מכמו שהי' מקודם, ואמנם, ע"י אהבת הגוף ותאוות. . . נתרחק מאד למקום שא"י כלל שם אביו. . . ששכח גם הלשון. . . עד שהתחיל לשוב ולצועק בקול פשוט. . . וזהו התקיעה בקול שופר, שהוא כחי' צעקה פנימית מעומקא דלבא איך שהוא מתחרט על העבר ומקבל ע"י להבא לשמוע בקול אביו, וע"י צעקה זו מתעורר ממה"מ הקב"ה ומראה חיבתו לבנו יחידו ומוחל וסולח לו על העבר כו".

ומשל שני בס' קדושת לוי<sup>41</sup> מהרה"ג החסיד מהר"צ ז"ל מבארדיטשוב – מ"מלך<sup>42</sup> ב"י שנסע ליער גדול. . . עד שבא לעומק היער ולא מצא הדרך הנכון והישר לשוב לביתו, וראה ביער אנשים כפרים ושאלם על הדרך, ולא הכירו את המלך, ולא ידעו מה להשיב לו כי מ- עולם לא ידעו את דרך המלך הגדול הנכון והישר. עד שמצא איש חכם ונבון, ושאלו על הדרך, אז הבין החכם שהמלך הוא, ונודעזע לאחריו, ושמע תיכף לרצונו, ויראהו את הדרך, כי מרוב חכמתו ידע את הדרך המלך הנכון והישר, ויולך את המלך לבית המלוכה ויושב אותו על כסא מלכותו אשר בבית המלכות וימצא האיש ההוא חן. . . ויהי אחרי ימים רבים חטא אותו האיש למלך, ויקצוף עליו המלך, ויצו לשרים היושבים ראשונה במלכות לשפוט אותו האיש כדין העובר על מצות המלך. ויצר

(34) לשון זה ליתא בקדושת לוי שם.

(35) ע"י ב. ב. ספרי ורש"י ברכה לג. ב.

(36) משפטים כד, ז. שבת פח, א.

(37) יתרו יט, יט.

(32) דרוש לר"ה ד"ה בחצוצרות.

(33) ל' אדמו"ר מהר"ש שם. ובקדושת לוי שם

הוא בשינוי לשון.

זאת ועוד: גם לפי משנת"ל שיש מקום לפרש שכוונת הגמ' ב"ובמה ב"שופר" היא, שזהו טעם לאמירת פסוקי שופרות – הרי מודגש שהפעולה עצמה היא ע"י השופר. [ועד שהשי"ס סתם, ובמה בשופר, ולא הזכיר אפילו "שופרות" (כמו, ושופרות, כי ממה בשופר" וכיו"ב)] – משא"כ בתוספתא שמפורש, "שופרות כדי שתעלה תפלתכם כו", שמזה מוכח, שאמירת פסוקי שופרות היא הפועלת, שתעלה תפלתכם כו".

ועפ"ז יש לומר, שלשיטת התוספתא, אמירת פסוקי שופרות יש בה ענין נוסף על תקיעת השופר עצמה (ולא שהאמירה היא רק טפלה להתקיעה, כנ"ל ס"ב), ויש לה פעולה נפרדת מעצם תקיעת שופר – שאמירת פסוקי שופרות היא הפועלת, שתעלה תפלתכם בתרועה [–בהזכרת תרועה<sup>42</sup>] לפני".

ומצינו שני אופנים אלו – אם אמירת פסוקי שופרות היא רק טפלה לפעולת השופר, או שהיא פעולה בפ"ע – גם בפנימיות התורה, שיש שני ביאורים בטעם אמירת פסוקי שופרות<sup>43</sup>:

ספרי בהעלותך הנ"ל, "ובמה בשופר של חירות ואין שופר אלא של חירות שנאמר (ישע' כו, ג) והי' ביום ההוא גו'" (מפסוקי שופרות – והרי זוהי התפלה שמבקשים אחרי פסוקי שופרות – "או"א תקע בשופר גדול להתרוענו כו"). וראה חידושי אנשי שם לר"י שם.

ובמנורת המאור (לר' ישראל אלנקאווה. נ"י, תרפ"ט-תרצ"ב) ח"ב פרק התפלה (ס"ע 363) "שופרות, כדי לערבב השטן" (ובגמ' (ר"ה טז, ריש ע"ב) הובא זה על תקיעת שופר).

(41) ורק בתחילת הענין אומר, "אמרו לפני כו" ושופרות". וראה ספר הפרדס שם.

(42) ריטב"א הנ"ל בתחילת השיחה.

(43) ראה בכ"ז המשך תרס"ז בסופו (ע' תקמ"ז). סד"ה י"ט של ר"ה תשל"ג (סה"מ מלוקט ח"ג ע' 70 ואילך).

השני מודגש הזכרון אודות מעלתם של ישראל (שבאה לידי גילוי) במ"ת – שזהו"ע ד"יבא לפני זכרוניכם לטובה".

ועפ"ז מוכן הפירוש ד"ובמה בשופר", שבי' הענינים ד"תמליכוני עליכם" ו"יבא לפני זכרוניכם לטובה", נעשים בפועל<sup>44</sup> ע"י השופר – שהרי השופר הוא דוגמת הצעקה בקול פשוט ("תמליכוני עליכם"), וכן דוגמת הלבוש שהי' בשעת מ"ת ("יבא לפני זכרוניכם לטובה"), כמוכן מב' משלים אלה.

וזהו פשטות טעמו של רש"י (וה"ראב"ד) שהברכות והתקיעות מעכבות זא"ז – כיון שתוכן ברכות אלו נעשה בפועל ע"י השופר.

ד. והנה הובאו לעיל דברי התוספתא ששם הגירסא<sup>45</sup> בברייתא זו, "אמרו לפני כו" שופרות כדי שתעלה תפלתכם ב"תרועה לפני", שלפי גירסא זו מפורש בברייתא טעם לאמירת פסוקי שופרות<sup>46</sup>.

(38) ועפ"ז יש לקשר סוף המס' להתחלתה – כי ע"פ המבואר בפנים נמצא שהחילוק בין ברכות ותקיעות הוא כהחילוק בין "בכח" ו"בפועל", שבי' אמירת פסוקי מלכויות ישנם הענינים רק, "בכח", וע"י השופר נעשים בפועל – וההלכה שמעכבות זא"ז, כי אין מספיק ה"בכח" אלא צ"ל ה"בפועל" ("ובמה בשופר").

וכן בתחילת המס': מודגש הענין ד"בכח" ו"בפועל", כמבואר במ"א בטעם פלוגתא ב"ה וב"ש בריש המס' בנוגע לר"ה לאלול, אם הוא בא' בשבט או בט"ו בו, דפליגי אי אזלינן בתר, "בכח" או אזלינן בתר, "בפועל" (ראה בארוכה לקו"ש ח"א ס"ע 146 ואילך. ח"י ע' 70 ואילך. ס' השיחות תשמ"ח ח"ב ע' 650 ואילך).

(39) ובהגות חשק שלמה לר"ה שם (טז, א) כי דכן יש להגי' כגמרא. ולכאורה דוחק גדול. ויותר נ"ל שהו' ב' שטות בגדר אמירת הפסוקים, ככפנים. (40) ולהעיר מרי"א הובא בשלטי גבורים לר"ה (טז, א), "אמרו כו" שופרות שתתנו לב ותצפו ליום הדין ולימות המשיח ובמה בשופר". ואולי הוא ע"פ

קיום מצוה, יש עילוי בהפעולה שע"י אמירת פסוקי שופרות לגבי תקיעת שופר עצמה, וכמבואר בזה"ש, "אמיתית הגילוי שיהי' לעתיד במדריגה העליונה ביותר .. נמשך עתה בראש השנה באמירת (פסוקי) שופרות".

וענין זה נוגע ביחוד בשנה שיו"ט של ר"ה חל להיות בשבת [כבשנה זו\*] – שאע"פ שאין תוקעין, מ"מ גם אז אומרים פסוקי שופרות, המשכת התגלות עליונה ביותר, בדוגמת "אמיתית" הגילוי שיהי' לעתיד, במהרה בימינו אמן".

(משיחת יו"ד שבט תשמ"ו)

א) תורה נקראת "תורה אור"<sup>44</sup>, אור וגילוי. וזהו"ע אמירת פסוקי שופרות – פסוקים של תורה – שכדי שפעולת השופר תומשך ותתגלה למטה<sup>45</sup>, אומרים פסוקי תורה בענין השופר.

ב) הפעולה ע"י אמירת פסוקי שופרות היא למעלה מפעולת תקיעת ה"שופר עצמה"<sup>46</sup>, דאע"פ שתק"ש היא מצוה דאורייתא, ואמירת הפסוקים רק דרבנן<sup>47</sup> – מ"מ, מצד המעלה שבדברי תורה על

רצט). ועיין לקו"ת ר"ה נו, ג. מאמרי אדה"ז אתהלך לאוניא ע' רג. מקומות שנסמנו לעיל הערה 23.

(44) משלי ו, כג.

(45) ראה גם סה"מ תרצ"ט ס"ע 27 ואילך. וב"מאמרי אדה"ז – תקס"ד (ע' ריו"ח) שאמירת פסוקים פועלת "קיום לדבר". ע"ש.

(46) המשך תרס"ו שם (ע' תקמא).

(47) ר"ה לד, ב. – ולהעיר מהשק"ט בל' "אמר הקב"ה אמרו כו" – ראה רמב"ן בהשגות לסהמ"צ

שורש א ובקנאת סופרים שם (וראה רמב"ן עה"ת אמור (כג, כד) ובמפרשי רש"י שם). ריטב"א ר"ה טז, א. ועוד.

(\*) תש"נ – שנת הדפסת השיחה. המו"ל.

(48) המשך תרס"ו שם (ע' תקמז).

## וילך

והנה ע"ד הפשט שאלה זו היא רק בנוגע למצות הקהל — כי בפשוטו של מקרא, לא איירי הכתוב, "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת" בכתיבת ספר תורה אלא קאי על שירת האזינו; ושירה זו שייכת לסוף ימי משה דוקא, כדברי ה' "הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וזנה גו' וחרה אפי גו' ועתה כתבו לכם את השירה הזאת גו' למען תהי' .. לעד גו' כי אביאנו אל האדמה גו' והי' כי תמצאן גו' וענתה השירה הזאת לפני לעד גו'" — הרי שכל (תוכן) שירת האזינו הוא — שתהי' "לעד" לבני ישראל כאשר יעברו את הירדן.

אמנם בנוגע למצות הקהל, אף שגם קיום מצוה זו הוא רק בבית המקדש, הרי אין טעם, לכאורה, שתאמר לבני דוקא בסמיכות ממש להסתלקותו של משה רבינו — שהרי כו"כ מצות נצטוו ישראל, ובפרט במשנה תורה, שקיומן הוא רק בארץ ישראל לאחר שיעברו את הירדן ובביהמ"ק וכי"ב.

ומכיון שזמנה של מצוה זו הוא "מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה", מקומה הוא לכאורה בהמשך למצות שמיטה (בפ' בהר או עכ"פ בפ' ראה<sup>1</sup>).

(6) כפרש"י על הפסוק. אבל ברלב"ג עה"ת שהכוונה לכל דברי התורה בכללם וגם השירה עמהם. ע"ש.

(7) לא, טז ואילך.

(8) כמש"נ (לא, יא) בבוא כל ישראל לראות את פני ה' במקום אשר יבחר. וראה לקמן הערה 16.

(9) ראה רמב"ן עה"ת בהקדמתו לספר דברים. וראה שו"ת הרדב"ן ח"ו כ"א קמג.

(10) או ב' תבוא, ששם נאמרו כו"כ מצות, משא"כ לאח"י (פ' נצבים ואילך). כינסם משה לפני

א. בפרשתנו נתפרשו שתי מצות עשה האחרונות שבתורה — מצות הקהל ("מקץ שבע שנים גו' בבוא כל ישראל גו' הקהל את העם גו'") ומצות כתיבת ספר תורה ("ועתה כתבו לכם גו'").

וע"פ הידוע, ש"סדר בתורה — תורה הוא", צריך לומר, שזה ששתי מצות אלו לא נאמרו עד סמוך ל(יום) מיתת משה, הוא בדיוק ו"תורה הוא" — ולכאורה ענין זה דורש ביאור: מדוע המתין הכ"תוב עם ב' מצוות אלו עד סיום התורה?

(1) לדעת הרמב"ם, החינוך וכו' — שלא מנו ברכת התורה (מהפסוק האזינו לב, ג) במנין המצות (משא"כ בנוגע למל"ת, שהרמב"ם במנין המצות (מל"ת קצד. וראה סהמ"צ שם. סי' ה' ה' מאכלות אסורות פ"א ה"א) למד איסור יין נסך מהפסוק דפ' האזינו (לב, לח). אבל ראה נ"כ הרמב"ם לסהמ"צ וסי' ה' שם).

(2) לא, י ואילך. סהמ"צ להרמב"ם מ"ע טז. חינוך מצוה תריב.

(3) לא, יט. סהמ"צ שם מצוה יח. חינוך מצוה תריג.

(4) פתגם כ"ק מ"ח אדמו"ר (לקו"ד ח"א ח, א. ח"ד תשמו, א'). וראה של"ה חלק תושבע"פ (כלל לשונות בתחלתו). ועוד. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 629 בהערה. וש"נ.

(5) ולהעיר מהפ"י הב' ברש"י ריש פרשתנו (לא, ב ד"ה אנכי, דמשה אמר אז שלא אוכל עוד לצאת ולבוא בדברי תורה כו'.

(\*) ושם. בנוגע למצות פור' שהיא מצוה רא' שונה שבתורה (וראה גם סי' השיחות תש"א ע' 46). וראה בארוכה לקו"ש חכ"ז ע' 59 ואילך, בזה ש"ד קדוש החדש הוא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל (ועיי"ש בנוגע לזשון הרמב"ם במנין המצות בריש סי' ה' ה' בתחלתו. מצוה ראשונה ממצות עשה לידע כו"ה). לקו"ש חכ"ח ע' 174 ואילך — בזה שמצות נחלות היא מ"ע האחרונה במנין המצות דהרמב"ם.